

1 เดือนของความขัดแย้งในตะวันออกกลาง : ผลกระทบและความเสี่ยงต่อภาคธุรกิจ

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ-อิสราเอล และอิหร่าน กำลังเป็นประเด็นที่ทั่วโลกจับตามอง เนื่องจากพื้นที่ความขัดแย้งดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นแหล่งพลังงานสำคัญของโลกเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นทางของวัตถุดิบในหลายอุตสาหกรรม และเป็นเส้นทางขนส่งหลักที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรปเข้าด้วยกัน

ด้วยความสำคัญในหลายมิตินี้ สถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจโลก รวมถึงภาคธุรกิจของไทย โดยจากการพูดคุยกับภาคธุรกิจ (Business Liaison Program: BLP) ในช่วงที่ผ่านมา พบว่า ธุรกิจเริ่มเห็นสัญญาณของผลกระทบทั้งจากต้นทุนที่ปรับสูงขึ้น และความเสี่ยงด้านห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น

ภายใต้บริบทที่ยังมีความไม่แน่นอนสูง ผู้เขียนจึงขอชวนทบทวนพัฒนาการของผลกระทบในช่วงที่ผ่านมา พร้อมสะท้อนมุมมองและความกังวลของภาคธุรกิจต่อสถานการณ์ในระยะข้างหน้า

ผลกระทบต่อธุรกิจในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา

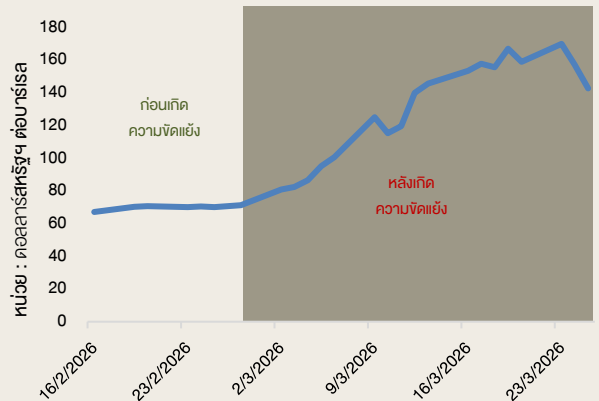
ต้นเดือนมีนาคม 69 :

ต้นทุนพลังงานเพิ่มขึ้น และการขนส่งล่าช้า

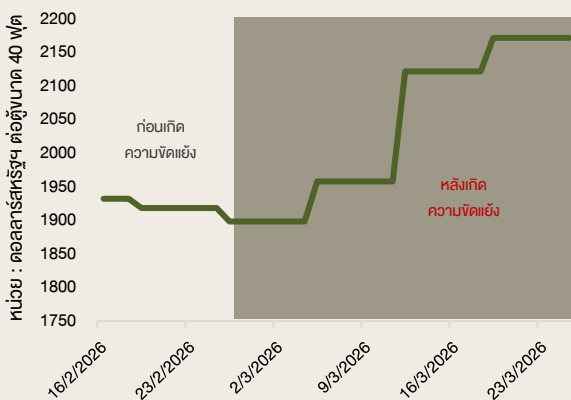
ภายหลังความขัดแย้งปะทุขึ้น สิ่งแรกที่ได้เห็นได้ชัดเจน คือ “ราคาพลังงานที่พุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว” สะท้อนจากราคาน้ำมันดิบที่ปรับเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคม และยังคงอยู่ในระดับสูงกว่า 140 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อบาร์เรล แม้จะปรับลดลงบ้างในช่วงไม่กี่วันก่อน

โดยราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อต้นทุนของธุรกิจ โดยเฉพาะภาคบริการที่มีสัดส่วนต้นทุนพลังงานสูง (ทั้งค่าไฟฟ้าและค่าน้ำมัน) เช่น ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจสายการบิน รวมถึงภาคผลิตที่นอกจากจะต้องแบกรับต้นทุนด้านพลังงานแล้ว ยังถูกซ้ำเติมจากต้นทุนค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ราคาน้ำมันดูไบรายวัน

ดัชนี WCI ของ Drewry

หนึ่งในเครื่องชี้ที่สะท้อนต้นทุนค่าขนส่งของธุรกิจที่เพิ่มขึ้นคือดัชนีค่าระวางเรือตู้คอนเทนเนอร์โลก (World Container Index : WCI) ที่ปรับตัวสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่ทำให้ดัชนีฯ ดังกล่าวปรับตัวสูงขึ้น ไม่ได้เป็นผลจากราคาน้ำมันเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนปัจจัยเรื่องอุปสงค์-อุปทานของตู้คอนเทนเนอร์ที่อาจได้รับแรงกดดันจากความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ ธุรกิจอาจต้องเผชิญค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมที่จะซ้ำเติมต้นทุนของธุรกิจมากยิ่งขึ้น เช่น war-risk surcharge ซึ่งอาจอยู่ที่ประมาณ 2,000-4,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อหนึ่งหน่วยตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 20 ฟุต (USD/TEU)

สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนมีนาคม 69 เป็นต้นมา : ต้นทุนวัตถุดิบปรับเพิ่มขึ้น

หลังจากธุรกิจได้รับผลกระทบด้านการขนส่งแล้ว ในระยะถัดมาธุรกิจจะต้องเผชิญกับราคาวัตถุดิบบางประเภทที่ปรับเพิ่มขึ้น โดยระยะเวลาที่แต่ละธุรกิจจะเริ่มได้รับผลกระทบในขั้นนี้ จะขึ้นกับปริมาณสต็อกวัตถุดิบที่มีเป็นสำคัญ เนื่องจากธุรกิจจะเริ่มเห็นต้นทุนวัตถุดิบปรับเพิ่มขึ้น จากการสั่งซื้อวัตถุดิบรอบใหม่ หลังจากที่มีสต็อกเดิมเริ่มทยอยลดลง

จากการพูดคุยกับภาคธุรกิจ (BLP) พบว่า หลายรายเริ่มเข้าสู่จุดนี้แล้ว เนื่องจากบางธุรกิจอาจมีความจำเป็นต้องสต็อกสินค้าไว้ในระดับต่ำ เช่น ร้านอาหารที่สต็อกอาหารสดไว้ค่อนข้างน้อย (1-2 วัน) หรือบางวัตถุดิบมักไม่ได้ถูกมองว่าเป็นชิ้นส่วนสำคัญสำหรับการผลิตมากนัก (critical parts) ทำให้มีการเก็บสต็อกไว้ไม่มากนัก เช่น ผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีสารเคมีบางชนิดสำรองไว้ไม่ถึง 1 เดือน หรือผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีสต็อกพลาสติกประมาณ 1 เดือน ทำให้ธุรกิจที่ต้องกดยสั่งซื้อวัตถุดิบมาเติมสต็อก อาจต้องแบกรับต้นทุนวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้น และยังสถานการณ์ยืดเยื้อนานเท่าไร ภาวะต้นทุนดังกล่าวมีแนวโน้มจะยิ่งเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

การตอบสนองในระยะสั้นของธุรกิจต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง

ปัจจุบันเริ่มเห็นการตอบสนองของธุรกิจต่อสถานการณ์ความขัดแย้งในหลายรูปแบบ **ประการแรก คือ การตอบสนองด้านอุปทาน** เช่น ผู้ผลิตบางรายชะลอการรับคำสั่งซื้อใหม่ เพื่อรอสถานการณ์ต้นทุนวัตถุดิบ ขณะที่บางรายอาจชะลอการผลิตเพื่อรักษาปริมาณวัตถุดิบไว้ให้สามารถดำเนินการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง คือ การส่งผ่านต้นทุนไปยังราคาสินค้าของธุรกิจ ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความกังวล โดยธุรกิจกลุ่มแรกที่เราเห็นว่าการปรับขึ้นราคาสินค้า/บริการแล้ว คือ ภาคบริการที่มีสัดส่วนต้นทุนพลังงานอยู่ในระดับที่สูง อาทิ ธุรกิจเรือโดยสารและสายการบินที่มีการปรับขึ้นค่าโดยสารแล้ว ซึ่งการปรับขึ้นราคาดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออุปสงค์ของลูกค้าเช่นกัน โดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยวซึ่งเริ่มได้รับผลกระทบจากทั้งในด้านราคาค่าตั๋วที่ปรับสูงขึ้นและความรู้สึกกังวลของผู้โดยสารต่อการเดินทาง (sentiment) โดยธุรกิจเริ่มเห็นโรงแรมบางรายในภูมิภาคมียอดจองล่วงหน้าลดลงจากเดิม จากอัตราการเข้าพัก (occupancy rate) อยู่ที่ 50% เหลือเพียง 10%

นอกจากนี้ ยังเริ่มเห็นการปรับราคาในกลุ่มสินค้าที่ผู้บริโภคมีพฤติกรรมเร่งซื้อ (panic buying) เช่น อาหาร เครื่องปรุง บรรจุภัณฑ์พลาสติก และปุ๋ยเคมี เพื่อตอบสนองอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว **อย่างไรก็ตาม การปรับขึ้นราคาสินค้ายังเกิดขึ้นในเฉพาะบางกลุ่มสินค้าและบริการ** โดยจากการพูดคุยกับธุรกิจพบว่า หลายรายยังไม่มีทิศทางที่ชัดเจนในการปรับขึ้นราคา และมองว่าการปรับขึ้นราคายังเป็นทางเลือกสุดท้าย ภายใต้สถานการณ์ที่มีแรงกดดันหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นกำลังซื้อในประเทศที่ยังฟื้นตัวไม่เต็มที่ และคำสั่งซื้อต่างประเทศที่ถูกกดดันจากสถานการณ์ในปัจจุบัน การแข่งขันที่รุนแรง และสถานการณ์ที่ยังมีความไม่แน่นอน ทำให้ธุรกิจบางส่วนอาจเลือกแบกรับต้นทุนไว้ก่อน ดังนั้น สถานการณ์ด้านราคาจึงเป็นประเด็นที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด

ความกังวลของธุรกิจ

หากความขัดแย้งยังคงรุนแรงและยืดเยื้อ

“ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเป็นวงกว้าง

และเกิดความเสี่ยงต่อการขาดแคลนวัตถุดิบ”

หลายธุรกิจมองว่าหากความขัดแย้งดังกล่าวรุนแรงและยืดเยื้อ จะส่งผลให้ธุรกิจต้องแบกรับต้นทุนวัตถุดิบที่ปรับตัวสูงขึ้นในวงกว้าง เนื่องจากธุรกิจส่วนใหญ่มักมีการสต็อกวัตถุดิบไว้ 2-3 เดือน ส่งผลให้ธุรกิจจำเป็นต้องจัดหาวัตถุดิบใหม่ในราคาที่สูงขึ้น

นอกจากต้นทุนที่เพิ่มขึ้นแล้ว อีกหนึ่งสิ่งที่หลายธุรกิจกังวลคือ “ความเสี่ยงในการขาดแคลนวัตถุดิบ” โดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไทยจำเป็นต้องพึ่งพาสารตั้งต้น/ฐานการผลิตอยู่ในตะวันออกกลาง ทั้งนี้ วัตถุดิบที่มักถูกกล่าวถึง ได้แก่

1. ปุ๋ยเคมี

วัตถุดิบแรกที่สำคัญต่อห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะรายย่อยคือ “ปุ๋ยเคมี” ซึ่งไทยพึ่งพาการนำเข้าจากตะวันออกกลางมากกว่า 30% ของปุ๋ยทั้งหมด โดยตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้ง เกษตรกรไทยต้องเผชิญกับราคาปุ๋ยที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสูตรที่ใช้ยูเรียเยอะ (N/K สูง) ส่งผลต่อพฤติกรรมการเร่งซื้อเพื่อกักตุนทั้งจากเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง ทำให้บางพื้นที่เริ่มประสบปัญหาขาดแคลนปุ๋ยเคมีอย่างหนัก ขณะเดียวกัน จากข้อมูลที่ภาครัฐได้สื่อสารล่าสุดรวมถึงจากการพูดคุยกับธุรกิจ พบว่า ไทยมีปริมาณปุ๋ยสำรองเพียงพอใช้งานถึงเดือนเมษายน 69 อย่างไรก็ตาม ภาครัฐอยู่ระหว่างการเจรจาเพื่อนำเข้าปุ๋ยเพิ่มเติม ซึ่งหากดำเนินการได้ตามแผนและไม่เกิดปัญหา คาดว่า จะช่วยให้มีสต็อกเพียงพอต่อเนื่องไปจนถึงเดือนสิงหาคม 69

ทั้งนี้ เพื่อลดการขาดแคลนต้นทุนและหลีกเลี่ยงภาวะขาดแคลนปุ๋ยเคมี เกษตรกรบางส่วนอาจปรับตัวไปใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทน หรือลดปริมาณการใช้ปุ๋ย เช่น ใส่ปุ๋ยเพียง 1 ครั้ง จากเดิมใส่ปุ๋ย 2-3 ครั้ง เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในช่วงที่โลกเผชิญความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรลดการใช้ปุ๋ยลง อาจเป็นความเสี่ยงต่อปริมาณผลผลิตในระยะข้างหน้าเช่นกัน

ต่อมาคือบรรจุภัณฑ์พลาสติก หนึ่งในประเด็นร้อนที่ถูกจับตามองอย่างมากในขณะนี้ สะท้อนจากการที่ผู้ผลิตหลายรายออกมาแสดงความกังวลผ่านสื่อต่าง ๆ หลังเริ่มมีสัญญาณของราคาที่ปรับเพิ่มขึ้น และปริมาณวัตถุดิบในตลาดเริ่มตึงตัว โดยสาเหตุสำคัญมาจากโรงงานหลายแห่งในเอเชียลดกำลังการผลิตแพนฟลา ซึ่งเป็นวัตถุดิบต้นน้ำสำคัญในการผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติก จากปัญหาการขาดแคลนน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ส่งผลให้โรงงานผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกหลายแห่งเริ่มชะลอการรับคำสั่งซื้อใหม่เพื่อรอดูสถานการณ์ ซึ่งอาจกลายเป็นแรงกดดันต่อผู้ผลิตที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่มีการสต็อกบรรจุภัณฑ์พลาสติกไว้ไม่เกิน 3 เดือน เช่น ผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปและสินค้าอุปโภคบริโภค ต้องเผชิญต้นทุนที่สูงขึ้นมากและอาจรุนแรงถึงขั้นขาดแคลนวัตถุดิบขณะเดียวกัน อาจกระทบไปยังธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านอาหาร ที่พึ่งพิงสินค้าดังกล่าวอีกด้วย

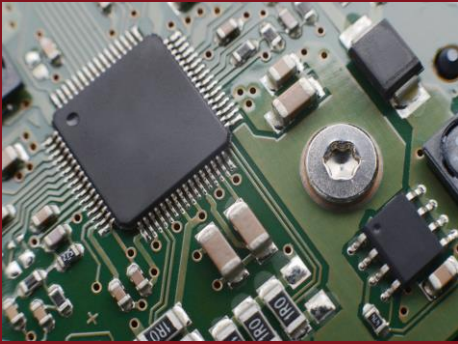
2. บรรจุภัณฑ์พลาสติก

ทั้งนี้ หลายธุรกิจก็มีการปรับตัว เพื่อชะลอผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น อาทิ ผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูปที่เน้นโฟกัสไลน์ผลิตที่เป็นที่นิยมมากกว่าก่อน เพื่อบริหารวัตถุดิบให้เพียงพอ ธุรกิจผลิตเครื่องดื่มหันไปใช้บรรจุภัณฑ์แบบแก้วแทนขวดพลาสติก ธุรกิจผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคใช้บรรจุภัณฑ์แบบบางแทนแบบหนา อย่างไรก็ตาม ยังเริ่มเห็นสัญญาณบวกบ้าง จากการที่มีเรือบรรทุกน้ำมันและสินค้าของไทยสามารถผ่านช่องแคบฮอร์มุซสำเร็จ ซึ่งหากสถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อเนื่อง อาจทำให้สถานการณ์ไม่รุนแรงตามที่กังวลไว้

3. ชิพ

อีกหนึ่งวัตถุดิบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานของหลายธุรกิจ คือ “ชิพ” โดยสาเหตุหลักของความกังวลมาจากความเสี่ยงในการขาดแคลน “ก๊าซฮีเลียม” ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้สำหรับการหล่อเย็นในกระบวนการผลิตเวเฟอร์ที่เป็นสินค้าต้นน้ำในการผลิตชิพ

จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตก๊าซฮีเลียมในกาตาร์ ซึ่งเป็นผู้ผลิตอันดับ 2 ของโลก หรือมีสัดส่วนการผลิตก๊าซฮีเลียมคิดเป็น 35% ของการผลิตก๊าซฮีเลียมทั่วโลก รองจากสหรัฐฯ ที่มีสัดส่วนการผลิตคิดเป็นประมาณ 44% ของการผลิตทั้งโลก (ข้อมูลการผลิตก๊าซฮีเลียมปี 68 จาก Reuters) ก่อให้เกิดความกังวลต่อสถานการณ์ราคาที่จะอาจพุ่งสูงขึ้น โดยคาดว่าผู้ผลิตจะได้รับผลกระทบจากต้นทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนภายใน 3 เดือน (ธุรกิจส่วนใหญ่มีสต็อกฮีเลียมอยู่ที่ประมาณ 3 เดือน)

ทั้งนี้ หากความขัดแย้งไม่สิ้นสุดใน 6 เดือนอาจนำไปสู่ปัญหาขาดแคลนก๊าซฮีเลียม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตชิพต้นน้ำ อาทิ จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน และญี่ปุ่น ที่มีการนำเข้าก๊าซฮีเลียมจากตะวันออกกลาง และส่งผลต่อเนื่องมายังผู้ผลิตปลายทางอย่างไทย ซึ่งทำหน้าที่ทดสอบและประกอบชิพ นอกจากนี้ อาจทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ผลิตรถยนต์ คอมพิวเตอร์ หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า ที่มีชิพ เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตต้องเผชิญต้นทุนที่สูงขึ้นหรืออาจรุนแรงไปจนถึงการขาดแคลนวัตถุดิบเช่นกัน

นอกเหนือจากวัตถุดิบที่ใดกล่าวไปข้างต้น ธุรกิจยังเริ่มมีความกังวลต่อวัตถุดิบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น อาหารทะเล ที่ปริมาณสินค้าในตลาดอาจปรับลดลงเนื่องจากธุรกิจประมงหลายรายในพื้นที่ภาคใต้ชะลอการออกรเรือ จากต้นทุนน้ำมันที่สูง อะลูมิเนียม ที่ราคาปรับตัวสูงขึ้นและมีความเสี่ยงต่อภาวะขาดแคลนในตลาด ภายหลังเหตุการณ์โจมตีโรงงานผลิตรายใหญ่ในสหรัฐอเมริกาหรือเม็กซิโกและบราซิล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่อง อาทิ ก่อสร้างและยานยนต์ หมึกพิมพ์ ซึ่งสารตั้งต้นคือปิโตรเลียม ก็เริ่มมีสัญญาณตึงตัว โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคและอาหารสำเร็จรูปที่ต้องใช้หมึกสำหรับพิมพ์บรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้ ยังมีวัตถุดิบอีกหลายรายการ โดยเฉพาะในกลุ่มปิโตรเคมีที่ยังคงเป็นประเด็นความเสี่ยงสำหรับภาคธุรกิจ จึงจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดในระยะต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความรุนแรงและระยะเวลาที่ธุรกิจจะเริ่มได้รับผลกระทบในแต่ละชั้น

ระดับความรุนแรงและระยะเวลาที่ธุรกิจจะได้รับผลกระทบในแต่ละชั้นอาจแตกต่างกันไปตาม 1) สัดส่วนการพึ่งพาตลาดตะวันออกกลาง เช่น ธุรกิจที่มีสัดส่วนการส่งออก/นำเข้าวัตถุดิบจากตะวันออกกลางมากจะได้รับผลกระทบเร็วและแรงกว่า ขณะเดียวกัน พื้นที่ที่มีสัดส่วนลูกค้ายุโรปหรือตะวันออกกลางสูง ก็อาจได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก อาทิ ภาคกลางและภาคใต้ 2) สัดส่วนต้นทุนน้ำมันหรือวัตถุดิบที่เกี่ยวข้อง เช่น พลาสติกและปุ๋ย 3) อำนาจต่อรองของธุรกิจ เช่น ธุรกิจขนาดใหญ่อาจสามารถเจรจาต่อรองเรื่องราคาวัตถุดิบ หรือได้รับการจัดสรรวัตถุดิบก่อนธุรกิจรายย่อย และ 4) โครงสร้างธุรกิจเดิม เช่น ระดับกำไร (margin) ความสามารถในการแข่งขัน และสภาพคล่องเดิม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดว่าธุรกิจใดสามารถทนต่อความรุนแรงของผลกระทบได้มากน้อยเพียงใด

สิ่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอข้างต้น เป็นเพียงการประเมินผลกระทบเบื้องต้น โดยอาศัยข้อมูลจากภาคธุรกิจเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามความผันผวนของราคาน้ำมันและบริบทของเศรษฐกิจโลก ดังนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทย (สปท.) จะติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง พร้อมทั้งประเมินผลกระทบอย่างรอบด้านและกันทั่วถึง เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพสถานการณ์ได้อย่างครบถ้วนยิ่งขึ้น

ผู้เขียน

ศุภณิดา รัตนบุรี

เศรษฐกร ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย

Email: SuppaniR@bot.or.th

ขอขอบคุณภาคเอกชน ภาครัฐ ฝ่ายเศรษฐกิจภูมิภาคและสำนักงานภาคของ สปท. ทั้ง 3 แห่ง สำหรับข้อมูลเชิงลึกและเชิงพื้นที่

รวมถึงคุณปราณี สุทรศรี คุณวรางคณา อัมมอดม คุณอรุณี อิศรภักดี และคุณกัญญาพร-ภา เจริญเจริญ ผู้ซึ่งทำให้งานเขียนชิ้นนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

** บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด **